

marknadsekonomin alstrar värden. Det är också så, att värden alstrar marknads-ekonomi. Och Kirks huvudsakliga budskap är, att ett helt spektrum av onyttiga värden breder ut sig långt bortom både ekonomins och politikens horisonter — något som varje första klassens företagsledare anar där han tar sig tid att vandra omkring i kontinentens museer och drömmer om att gå till historien som kulturlivets mecenat. Det är dessa värden som ytterst är avgörande för ett sant mänskligt liv och ett sant civiliserat sam-

hälle. "Beyond the Dreams of Avarice" är följaktligen titeln på en av Kirks viktigaste böcker.

Jag t o m läser lite ibland", utbrister Blake Carrington till sitt försvar i första avsnittet av "Dynastin"; det gör aldrig J R Ewing. Ett exempel från den amerikanska masskultur som Kirk analyserat långt mer djupgående än exempelvis Adorno/Horkheimer. Det finns förvisso ett USA bortom Harlem och Dallas. Russell Kirks verk väntar på hugade översättare.

ARVID FREDBORG:

Den tyska frågan

Glädjande nog har det tyska problemet uppmärksammats under senare år i Sverige mer än på länge, låt vara att mycket av det som publicerats, särskilt i svensk press, alltför mycket varit *Lesefrüchte* och alltför litet självständigt tänkande.

Tage Lindbom: **Fallet Tyskland**. Norma 1988

Men undantag finns. Ett sådant är en essäsamling av fil dr Tage Lindbom med titeln "Fallet Tyskland". Det ger en del av bakgrunden till den tyska nationens sökande efter identitet. De första kapitlen behandlar konfrontationen mellan grekisk-romersk och germansk civilisation och påvemaktens teokratiska anspråk contra kejsarmakten samt det tyska me-

deltida samhällets utveckling. Författaren konstaterar, att på 1600-talet två utländska makter intervenerade med ödesdigert resultat för den tyska nationen. Den westfaliska freden resulterade i att Tyskland i stället för att bli en nationalstat som seg-rarna, Frankrike och Sverige, blev en splittrad kvarleva från medeltidens feodalism. Frågan är likväl, om inte den konfessionella splittringen skulle ha lagt avgörande hinder i vägen för grundandet av ett enhetligt tyskt rike även utan den franska och svenska interventionen. Essäerna om upplysningstidens inverkan i Tyskland syns mig vara litet knapphändiga, medan den tyska romantiken på 1800-talet behandlas desto utförligare.

Man får måhända inte något grepp om Frankfurt-parlamentets roll. Men med rätta betonas betydelsen av en av Bis-

marcks ideologiska motspelare, Constantin Frantz, federalismens förespråkare, mestadels okänd utanför Tyskland. Bismarck och det wilhelmska Tyskland beröres mera i förbigående, tills författaren kommer till nederlaget 1918 och Versailles. Det kan inte nog erinras om att förhandlingarna och freden innebar ett klart brott mot Wilsons fjorton punkter, som varit grunden för vapenstilleståndet. "Det är då möjligt för fransmannen Clemenceau att utan att själv bli ställd inför någon moralisk domstol driva den tesen att den mäktige grannen i öster en gång för alla skall försvagas så att den ej förmår att återigen gripa till vapen."

Detta var en orimlighet. Vi vet, vad som sedan hände. Weimar-republiken uppfattades som "ett tomrum". Den hotades både av dem som ville åstadkomma en konservativ revolution och av den allt starkare nationalsocialistiska rörelsen, som gick till storms mot 1789 års idéer. "I Hitlers föreställningsvärld skall fruktan och lidandet åter få fullt insteg. Mot det goda och fredliga livet ställs det farofyllda, det heroiska. Mot frihet och oberoende ställs underkastelse, tjänande, lydnad . . . Hitlerismen avvisar folksuveräniteten,

majoritetsprincipen, parlamentarismen, den fria debatten. Hitlerismen skjuter den ur de elitära grupperna formade viljan i förgrunden." *Rasen* blir kärnpunkten. "Blodsmystiken behärskar Hitlers föreställningsvärld."

Här och var finns korrekturfel, ibland också något enstaka sakfel. Bethmann-Holweg var inte tysk ministerpresident utan rikskansler. Ockupationen av Ruhrområdet i januari 1923 gjordes av Frankrike och var följaktligen inte en "allierad" aktion. På svenska borde det till sist heta Venedig, Neapel och Florens och inte Venedia, Napoli och Firenze.

Det är likväl marginella fel. Boken är som sagt inte en tysk historia utan en samling essäer om det tyska problemet genom tiderna. Där saknas därför naturligt nog mycket, som skulle höra till bilden, exempelvis nationalsocialismens österrikiska förebilder, N.S.D.A.P:s rekrytering och stöd hos de tyska arbetarna, etc. Men Tage Lindbom har skrivit en bok, som inte lämnar någon likgiltig, präglad av kunskap och omdöme — som man kunde vänta sig av en intellektuell av klass.